

## HÁLÓZAT HATÁROK FELETT: MAGYAR-ROMÁN HATÁRMENTI SZOCIÁLPOLITIKAI FÓRUM

NETWORK BEYOND BORDERS: THE HUNGARIAN-ROMANIAN FRONTIER SOCIAL POLICY FORUM

FLÓRA GÁBOR – SZÉKEDI LEVENTE

### Összefoglaló

*A Magyar-Román Határmenti Szociálpolitikai Fórum alapgondolata abból az egyre erősödő szükségletből fakad, miszerint a Bihar-Hajdú-Bihar Euro régió fejlesztési programjaiban érvényesülniük kell a határon átnyúló, egységes régióban gondolkodó kutatási-elemzési szempontrendszereknek. Az európai integrációs folyamat mindkét országra kiterjedő hatásainak eredményeként a határmenti régió gazdasági és társadalmi problémái egyre inkább kölcsönhatásba kerülnek egymással, ami indokoltá teszi a társadalmi folyamatok, szociális problémák határokon átnyúló regionális perspektívában történő megközelítését. A határon átvívelő civil-önkormányzati együttműködés erősítésében lényeges funkciót vállalhatnak, vállalnak fel a Romániában és Magyarországon egyaránt létrejött nonprofit forrásközpontok, valamint a regionális tudásközpont szerepét betöltő felsőoktatási és kutatóintézmények.*

*Kulcsszavak: határmenti együttműködés – szociálpolitika – Euro régió – multiszektoriális együttműködés*

### Abstract

*The foundation of the Hungarian-Romanian Frontier Social Policy Forum is a response to the urgent need to realize a regional, transboundary research perspective in the Bihar-Hajdú-Bihar Euroregion. As a result of the European integration process affecting both Romania and Hungary, economic and social problems in the area interact more and more, consequently, they can only be treated within a regional framework. The Regional Resource Centre Services as non-profit public benefit companies and academic and research institutions as regional think tanks have a leading role in strengthening transboundary NGO and self-governmental cooperation.*

*Keywords: transboundary cooperation – social policy – Euroregion – multisectorial collaboration*

### Előzmények

A két ország európai uniós csatlakozása nyomán egységesülő román-magyar határmenti régió fejlődési folyamata szükségszerűvé teszi, hogy az itt működő önkormányzatok és civil szervezetek, valamint a vállalkozói és munkavállalói szféra szerves módon kapcsolódjanak egymáshoz, egységes fejlesztési koncepciókban, megoldásokban gondolkodjanak, elősegítve ezáltal új munkahelyek megteremtését, közösségeink demográfiai stabilitását, szociális

biztonságát.

A régióban működő civil szervezetek többsége a helyi és kistérségi szinten jelentkező szükségletek kielégítése céljából jön létre, és sok esetben olyan szakembereket tömörít, akik képesek hatékonyan kezelni a problémákat. E személyek bevonása a helyi és regionális szinten kialakuló, határon átvelő partnerségekbe, részvételük a tervezésben, a döntések végrehajtásában, valamint az ellenőrzésben, meghatározó eleme lehet egy település vagy régió közép- és hosszú távú fejlődésének. Természetesen a civil szféra és az önkormányzat együttműködése ennél sokkal többet jelent. A két szektor összekapcsolása jelentős erőforrásokat mozgósíthat, amelyek valós fejlődési lehetőséget biztosíthatnak településeinknek.

A Románia és Magyarország közötti határmenti együttműködések ösztönzésében különösen fontos szerepe van az erre a területre szakosodott interregionális európai uniós támogatási programoknak. A magyar-román PHARE CBC program már 1996-ban elkezdődött, amikor az Európai Bizottság fennállása óta első ízben terjesztett ki egy programot két tagjelölt ország közös határmenti térségére. A kísérleti program sikeresnek bizonyult, és az Európai Bizottság továbbra is biztosította a finanszírozást a határmenti Phare Program számára. Az 1996-2003 közti időszakban az EU PHARE CBC alapjából összesen 34, illetve 28 millió eurót fordítottak a határ magyar és román oldalán megvalósítandó CBC projektekre. A kezdeti PHARE CBC programok ennek megfelelően sikeresen rakták le a hosszú távú együttműködés alapjait és javították annak alapfeltételeit. Az együttműködés következő szakaszát a Magyarország-Románia és Magyarország-Szerbia és Montenegró (háromoldalú) határon átnyúló együttműködési program 2004-2006 közötti megvalósítása jelentette; a program költségvetése a nemzeti társfinanszírozásokkal együtt közel 32 millió euró Magyarországon (INTERREG) és közel 20 millió euró Romániában (PHARE CBC).

A magyar-román határszakaszon 13 éves múltra visszatekintő határon átnyúló együttműködés fontos állomáshoz érkezett a Magyarország-Románia Határon Átnyúló Együttműködési Program (2007-2013) elindításával<sup>9</sup>. A program keretében tavaly közel 122 millió euró uniós finanszírozási keret nyílt meg a magyar-román határmenti régiók gazdasági és társadalmi kooperációjának felélénkítésére és a határrégió fejlesztésére. Az első pályázati kiírás keretében kiemelkedő volt a civil szféra aktivitása (a benyújtott pályázatok 28%-a), a nagyobb, infrastrukturális fejlesztésekre vonatkozó második kiírásban viszont a pályázó civil szervezetek részaránya már jóval kisebb (12%). Ez feltételezhetően jelzi, hogy a civil szervezetek gazdasági ereje egyelőre kevésbé teszi őket alkalmassá a nagyméretű fejlesztési projektek kezdeményezésére, megpályázására.

Esettanulmányunkban egy modell-értékűnek tekinthető új határmenti civil együttműködési kezdeményezés – a Magyar-Román Határmenti Szociálpolitikai Fórum – bemutatásán keresztül a román-magyar határmenti régió civil szervezetei és önkormányzatai közötti viszonyrendszert és együttműködési gyakorlatokat szeretnénk közelebb hozni az olvasóhoz. A kutatás során *fókuszcsoporthoz* szerveztünk az együttműködésben résztvevő szervezetek, intézmények képviselőivel, továbbá *strukturált interjúkat* készítettünk önkormányzati és civil társadalmi szereplőkkel a működő partnerségekről, a meg nem

9 További információk: <http://www.huro-cbc.eu/hu/>

valósult tervek sikertelenségének okairól, valamint az előrelépés esélyeiről.

## Fórum születik

Az Európai Unió bővítési folyamatának második szakasza, Románia 2007-es csatlakozásának megvalósulása nyomán a román-magyar határmenti megyék, különösen Bihar és Hajdú-Bihar, egyre több területen kezdték el az együttműködést. A biharkeresztesi Polgármesteri Hivatal, Munkaügyi Központ, Családsegítő Szolgálat például folyamatos, napi kontaktusban áll Nagyvárad intézményeivel, mivelhogy célcsoportjuk nagyrészt azonos. Értelődik azonban az a felismerés, hogy pragmatikus, napi szükségletek, mondhatni cselekvéskényszerszerek által meghatározott kapcsolattartás önmagában nem elegendő. Amikor hiányokról beszélünk, akkor gyakran a pénzhányra gondolunk, de – amint a fókuszcsoporthoz több résztvevője is kifejtette – sokkal inkább információhiányról van szó, valamint a kapcsolatok hiányáról.

*„Itt nem messze a határtól egy kis településen kertészeket képeztünk, egy mezőgazdasági vállalkozónak volt harminc fős igénye, hogy munkanélkülieket szeretne fölvenni. És kiképeztünk neki húsz kertészt, mire nem kapott bitelt a válság miatt és az egészet lemondta. Ott állunk húsz kertésszel, de nem gond, mert hogy az önkormányzat szociális-munka programban foglalkoztatja őket. De mi a szabad munkaerőpiacra szeretnénk volna őket elhelyezni. Nekem például közvetlen kapcsolatom a nagyváradai munkaerőpiaccal nincsen, viszont egy ottani vállalkozónak volt, tehát a képzést elvégzett munkanélküliek itt találtak munkát Nagyváradon. Na, ha én ezt hamarabb tudom, hogy vannak ilyen kapcsolatok, akkor akár több embert is ki tudunk volna képezni.”* (Hajdú-Bihar megyei civil szervezet munkatársa)

Az előrelépés érdekében igazi „régiónban gondolkodásra”, határon átívelő közép- és hosszútávú együttműködési stratégiák, programok kidolgozására, megalapozására lenne tehát szükség, ennek azonban, amint több interjúalanyunk is jelezte, számos akadály van: a két ország civil szervezeteinek eltérő fejlettségi szintje, partikuláris érdekek szűk látókörű szemléletének dominanciája, bizalomhiány, a kapcsolatépítő kultúra kezdetlegessége, a megfelelő humán erőforrás hiánya, a közvetítős szerepet felvállaló szervezetek alacsony száma, a közös kommunikációs csatornák, kapcsolatteremtési fórumok elégtelensége.

*„Öröndetes tény, hogy nagyon sok együttműködés létezik a különböző civil szervezetek között, de még mindig kevés a határmenti együttműködés. Ezek a határmenti együttműködések jelenleg nagyon sokszor csak a szándék szintjén léteznek. Igaz, volt néhány projekt, elképzelés, ami megvalósult. Létre kéne hozni ennek érdekében egy hálózatot, hogy a határmenti együttműködések jobban tudjuk működtetni, éppen ezért nagyon sokan szervezték már konferenciát ebben a témakörben, de ott nem hangzott el más, csak az, hogy szükséges. A következő konferencián pedig megerősítették a szükségességnek a szükségességét. Nagyjából erről van szó, és volt néhány olyan kezdeményezés, ami sorozatként indult el, csak az a baj, hogy mindig megálltak az első eseménynél. A nagy kérdés, hogy ki kéne találni, hogyan biztosítható a folytonosság. És egy olyan félig formális struktúrát kellene kialakítani, ami függ ugyan a szereplőktől, de*

*nem hagyatkozik kizárólag azokra a személyekre, akik benne vannak.”* (humánpolitikai szakértő, Nagyvárád)

*„Nyilván mindannyian voltunk már úgy, hogy eleinte nagyon lelkes mindenki, de később a dinamika megtartása rendkívül fontos, nyilván ez szerveződés kérdése is, hogy hogyan fog ez intézményesülni. És valószínűleg úgy tudjuk hozzátenni azt, amit tudunk, hogyha látjuk azt, hogy hol tartunk. A másik pedig, a számomra legfontosabb kérdés, hogy jó néhány ilyenben vettem részt, és az alapkérdés számomra az, hogyan lehetne életben tartani, hogyan lehetne megtalálni azokat az érdekeltségeket, ami miatt mi újra össze fogunk futni, hogyan lehetne megtartani a dinamikát. Egyébként nekem erre van egy válaszem, hogy mi tarthatja meg ennek a dinamikáját, a motiváció. Egyszerűen nincs más út a forrás bővítésére, mint az összefogás, az együtt gondolkodás, és a hálózatépítés. (nonprofit-tanácsadó szakember, Debrecen)*

Hajdú-Bihar és Bihar (Bihor) megye szociális területen működő civil szervezeteinek eddigi eredményei azt bizonyítják, hogy alternatívát tudnak nyújtani a forráshiányos állami és önkormányzati szociális szolgáltatási rendszerek mellett. Ezeket az eredményeket a szervezetek tevékenységük folyamatos szakmai fejlesztésével, függetlenségük növelésével, kapcsolatrendszerük bővítésével tudták elérni. A határ mindkét oldalán egyre gyakoribbá váló találkozókon felmerült az igény egy olyan hálózat működésére, amely a benne résztvevő szervezeteket közös képzések szervezésével, szolgáltatásszervezési tapasztalatok és módszerek átadásával, közös pályázatok megvalósításával segíti.

A debreceni Humán Fejlesztők Kollégiumának (HFK) kapcsolata a nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetemmel és a Pro Sociologia Egyesülettel 2007 őszén kezdődött, amikor az OFA-ROP által Debrecenben szervezett konferencián sor került a kapcsolatfelvételre, és utána közös program kidolgozásán kezdtek el gondolkodni. Először határmenti önkormányzatok és civil szervezetek szociálpolitikai területen dolgozó szakemberei, vezetői számára szerveztek egy konferenciát, tulajdonképpen műhelybeszélgetést a Partiumi Keresztény Egyetemen, ez volt az első lépés.

*„Két fontos tanulsága volt ennek a konferenciának. Az egyik fontos tanulság az volt, hogy sokan voltak, akik érdeklődtek a határmenti együttműködés iránt. A másik fontos tanulsága volt, hogy óriási volt a szervezetekben az igény arra, hogy megmutassák magukat, hogy elmondják magukról, mivel foglalkoznak, mert egymást nem nagyon ismerték. Az egész konferenciának a leghasznosabb és leghatékonyabb része az ebéd alatt történt, mert hogy akik megismerték egymást a konferencián, a hasonló érdeklődési körűek már keresték egymást az ebéd ideje alatt. Sajnos az ebéd rövid volt, a konferencia hosszú. Nem maradt idő igazi együttműködésre. Akkor partnereinkkel megbeszéltük azt, hogy ennek így nincs vége, mert hogy kapacitás, az van.”* (Hajdú-Bihar megyei humán-erőforrás szakértő)

Amint a HFK egyik vezetőjével folytatott interjúnkból kiderült, sikerült elérniük azt, hogy a magyarországi Szociális és Egészségügyi Minisztérium fontosnak tartja a

határmenti szociálpolitikai együttműködés témáját és támogatást biztosított arra, hogy kezdődjön meg a szociálpolitika területén valami ahhoz hasonló együttműködés, ami a vállalkozásfejlesztésben már egy ideje működik a két régió között. Ennek nyomán jött létre a Magyar-Román Határmenti Szociálpolitikai Fórum, magyarországi és romániai szociális szolgáltatásokat nyújtó civil szervezetek, állami intézmények, önkormányzatok és forrásközpontok részvételével.

*„Egy tervezési dilemma, hogyha már tervezünk, akkor az sürű, precíz, amitől nem lehet eltérni. Ha szűk, akkor az egyrészt egy feszültséget jelent, hogy egy fajta mederben kell mozognunk. Ha meg nagyon tág, akkor pedig pontosan a dinamikája a folyamatos fenntarthatóságnak veszik el. Meg kell találni azt a pontot, ami nem túl szűk, nem túl tág. Minden szervezési folyamatnak az elején szinte ezen áll vagy bukik az egész. Ha tudunk olyan alkukat kötni, amiben érdekeltek vagyunk mindannyian, akkor működni fog, ha meg nem, akkor nem fog működni, valahogy úgy kell csinálni, hogy mindenki jó legyen a kabát.”* (civil hálózatépítő szakértő, Debrecen)

*„A nagy kérdés, hogyan biztosítható a folytonosság. És egy olyan félig formális struktúrát kell kialakítani, ami függ ugyan a szereplőktől, de nem hagyatkozik kizárólag azokra a személyekre, akik benne vannak. Ennek az informális kerete nyilván az interregionális keret, ahol le vannak osztva a feladatok a közösségen belül. A másik dolog pedig, ami fenntartja ezt az egészet, amit találok platformnak nevezünk, e mögött pedig nyilván ott van a humán erőforrás, ami az egészet a háttérből irányítja. Ez lenne az a bizonyos nagy keret, ahova kapcsolódhatnak a projektek, ahol a gondolatok gazdát cserélhetnek, vagy a projektek gazdára találhatnak, a projekt partnerek partnert találhatnak.”* (egyesületi vezető, Nagyvárad)

*„Nagyon fontos, hogy ismerjük egymást, azok a programok, amelyek bennünk mostanában felmerülnek projekt-ötletként, azok találják meg a határ túloldalán hasonló céllal felvetődő programokat, projekteket, és nyilván lehetőség arra, hogy a következő interregionális pályázati rendszerben már együtt tudjanak működni.”* (civil forrásközpont vezető, Debrecen)

A Fórum 2009 májusában a Nagyvárad melletti Félixfürdőn tartott munkamegbeszélésen kezdte el működését. Az elgondolás szerint a továbbiakban egy laza munkakeretként működik, amely lehetőséget biztosít arra, a fórum tagjai között, hogy kiépítsék a kapcsolataikat, és partnerségi programokat indítsanak el, közös határmenti projektek megvalósításán gondolkodjanak.

### A hálózatépítés erőforrásai

A Félixfürdői tanácskozáson jelenlévők kezdeményező csoportot alkottak, és a jelzett igényeknek megfelelően elkezdődött a potenciális partnerek felkutatása. A regionális együttműködés megalapozásában kulcspozíciót tölt be a két nagyváros, Nagyvárad és Debrecen.

*„Fontos a régióközpontok szerepe. Debrecen a befektetők szempontjából talán veszített a jelentőségéből, Nagyvárad viszont annál érdekesebb, hisz itt van nemzetközi repülőtér, és ez önmagában sokat jelent. De nem csak gazdasági szinten fontos az együttműködés a két város között, hanem civil szinten is. A kooperáció-generálás az, ami civil szinten komoly előrelépést jelenthet. Ami mind a gazdaságot, mind a civil szférát összeköti – mindegy, hogy kooperáció vagy verseny – az a hatékony munkamegosztás szükségessége. Gyakran az a probléma a Debrecen-Nagyvárad együttműködéssel, hogy még mindig csak a versenyt ismerjük fel. Formálisan az együttműködést erőltetik az önkormányzatok, de a munkamegosztásról nem beszélünk egyáltalán. Nincsenek leosztva a funkciók. A debreceni rész mit vállal ebből, a nagyvárad rész mit vállal ebből?” (debreceni egyetemi oktató)*

*„A két város turisztikai, kulturális és szociális téren való együttműködése rendkívül fontos a hosszú távon fenntartható fejlődés érdekében, de erre az önkormányzatoknak is nyitottaknak kell lennie. Nagyvárad önkormányzata 2004-ben országosan elsőként megtalálta a módját a szociális területen működő civil szervezetek finanszírozásának. Viszont a kiutalt pénzek rendeltetését az önkormányzati képviselők állapították meg, ennek alapján nem beszélhetünk reális partnerségről, mivel nem a szakigényeknek megfelelően történt a finanszírozás. A jól működő gazdasági párbeszédet szociális téren is meg kell valósítani. (nagyvárad önkormányzati vezető)*

A fókuszcsoporthoz résztvevői visszatérő motívumként hangsúlyozták, hogy közös erőfeszítéseik sikere hosszú távon csakis a regionális szemléletmód érvényesítésére, a közös történelmi-kulturális gyökerekkel rendelkező regionális identitásra alapozható.

*„A falusi turizmus terén még mindig kevés az olyan batáron átnyúló együttműködés, ami közös turisztikai csomagok kidolgozását jelentené. A román részen megvan az, ami a magyar részen hiányzik, a hagyományos vidéki élet sokkal inkább jelen van, és ez akár turisztikai látványosságként is eladható. Nálunk a helyi turisztikai fejlesztésekkel az az egyik gond, visszatérve az erőforrások hiányára, hogy nincs meg az önkormányzatainknál a szakember, aki ezzel foglalkozna, Magyarországon már más a helyzet. Egy közös batármenti turisztikai fejlesztésnek szociálpolitikai vetületei is vannak, hiszen munkahelyeket teremthet a meglehetősen elmaradott falusi kistérségekben.” (Bihar megyei önkormányzati vezető)*

*„A kontinuitás egyik mozgatórugója ebben az esetben lehet akár a közös történelmi múlt, van amire építsünk. Nagyon fontos, hogy ezt a batármenti területet nevezhetjük úgy, hogy régió, és ez nagyon fontos. Ebben már van valami, ami biztosíthatja azt a kontinuitást. A regionális szerves gondolkodás, valahol itt a titka annak, amire építhetünk. A régió, mint hívószó összekötheti ezeket a projekteket. A mi projektünk is erre épül, és más projekteket is erre építhetnénk, például a hátrányos helyzetű csoportok problémájának a közös kezelésére vonatkozókat.” (debreceni humán-erőforrás fejlesztő egyesület munkatársa)*

A Fórum résztvevői a civil-önkormányzati határmenti együttműködés gyakorlati megvalósulása tekintetében fontos szervezeti keretnek tekintik a 2003-ban létrehozott

Hajdú-Bihar - Bihar Eurorégiót. Az Eurorégió feladati körébe tartozik a nonprofit szféra támogatására tett kísérletek és támogatási kör kialakítása, a két határmenti megye tapasztalatainak összesítése által.

Az értekezlet során körvonalazódott az elképzelés, miszerint a régió egyetemei kezdeményező szerepet tölthetnek be a hálózatépítésben, kutatási szolgáltatásokat ajánlhatnak fel a projektkezdeményezések számára. A kidolgozandó projekteknek és együttműködési kapcsolatoknak nyilvánvalóan meg kell legyen a kutatási, szükségletfeltáró és információfeltáró komponense.

*„Nagyon nagy szükség van az együttműködésre, de a kérdés az, hogy hogyan tudjuk ezt megvalósítani, hogyan tudunk együtt konkrétan dolgozni, mert az már világos, hogy szükség van erőforrás-felmérésre ahhoz, hogy egyáltalán továbbléphessünk. Na de ki fogja elvégezni, ki milyen erőforrásokat fog kutatni, hogyan fogja kutatni, milyen intézmények vesznek ebben részt, kik lehetnek azok, akik ezekkel a felmérésekkel foglalkoznak, és milyen irányba? Kutatásfeltárás, forrásfeltárás, egyáltalán mi van, miket lehet elérni, milyen hajlandóság van? Ahhoz, hogy a regionális együttműködéshez eljussunk, itt kellene egy kicsit kutatni. Nem óriási projektekben kell gondolkodni, hogy majd valaki 5 millió euróval fog támogatni egy több tízezres kutatást, ahol majd mindenkit megkérdezzünk mindenről. Hanem kisebb esettanulmányokban kell gondolkodni.”* (felsőoktatási háttérintézmény képviselője, Nagyvárad)

*„Ősszel kezdődően, együtt a Partiumi Egyetemmel, és az Emanuel Egyetemmel szeretnénk egy Euroregionális Kutatóközpontot létrehozni. Fontos lenne tanulmányozni például azt, hogy Magyarországon miért nincs olyan nagy különbség a vidéki és városi települések fejlettségét illetően, míg itt Romániában igen, valamint, hogy a magyaroknak hogyan sikerült elérniük azt, hogy a vidéki településeket ennyire kifejlesztették. Magyarországon ezek mellett jobban kihasználják a kapacitásukat. A Bihar megyei turizmusnak mondjuk volna potenciálja, de valami hiányzik. Jó lenne, ha néhány fontos dolgot fel tudnánk tárni, ami ennek a két régiónak a különbségéből adódik, és meghatároznánk azokat a kutatási lehetőségeket, azokat a gyakorlati fejlesztési lehetőségeket, amelyek szocio-gazdasági fejlődéshez vezethetnek a határ mindkét oldalán.”* (egyetemi oktató, Nagyvárad)

Az együttműködések tudományos-stratégiai megalapozásában tehát az egyetemek, és a tanszékek, elsősorban a társadalomtudományi tanszékek vezető szerepet vállalhatnak, ezáltal a hallgatók számára kutatási, gyakorlati tapasztalatszerzési lehetőségeket is kínálva, ami jelentős mértékben hozzájárulna az egyetemeken folyó szociális szakemberképzés hatékonyságához, egyben elősegítve a végzős hallgatók szakmai integrációját is.

*„Tavaly megszervezték nálunk a nyári egyetemet. A történet arról szól, hogy a Debreceni Egyetem, az Egyházi Főiskola, a Jászberényi Főiskola, a Partiumi Egyetem hallgatói Vámaspércsen egy hétig szociális térképet készítettek, 8-tól 5-ig szerkesztettek, utána vacsora. A záró napon pedig Nagyvárad alpolgármester asszonya volt jelen. Hibetetlen 5 napunk volt. A nyári egyetem egy olyan modell volt, amit egyszer a határ túloldalán, máskor pedig itt szervezzünk meg, a hallgatóknak pedig nyári gyakorlatnak számítt ez az 5*

*nap. Ez az a bizonyos szükséglet- és erőforrásfeltárás, annyiszor csináltunk már ilyent, hogy pontosan tudjuk, hogyan kell megszervezni. A hallgatók ott élesben részt vehetnek egy nagyobb kaliberű kutatásban. Ezt már szeptemberben fel lehetne építeni 8 vagy 9 felsőoktatási intézmény között. Úgy kell összeállítani a kötelező gyakorlatokat, hogy az év végére nekünk már meg is lenne egy előtanulmány, ha akarjuk hajléktalanokról, vagy a város lakóiról... Néhány száz kérdőívet lehet a hallgatókkal kérdezni és mögötte még lenne egy tudományos konferencia jellegű beszélgetés is. Annak a bizonyos kontinuitásnak az egyik kulcsa az, hogy érezzük egymásban lendületet.” (egyetemi oktató, Debrecen)*

*„Tudjuk, milyen nehéz munkát találni az egyetemről kikerülve, lehetne dolgozni ezen a szociális munkás területen. Ha felvennénk a kapcsolatot, már induló projektekbe bevonni őket..., első munkabély egy projektmunkabély. Nem keresgélne, járna, adna be önéletrajzot, hanem projektmunkatárs lenne, 1-2 év, amíg a munkatapasztalatot megszerzi, amikor kikerül az egyetemről, benne az erős lelkesedés megvan.” (civil forrásközpont munkatársa, Debrecen)*

A létrejövő Határmenti Szociálpolitikai Fórum további prioritásai az önkormányzati és civil szférában tevékenykedő szociális szakember-továbbképzés szakmai hátterének erősítése, valamint határon átvágó információs-tanácsadó szolgáltatás létrehozása a régió civil szervezetei számára.

*„Egy másik dolgot is szeretnék felvetni, mégpedig a kiegészítést a problémájához. Úgy érzem, hogy ha erről tudunk volna idejében, akkor már tudunk volna tenni ellene lépéseket. Úgy látom, hogy nagyon sok értékes munkatársunknak az egészsége megy rá erre a dologra, és kár érte... És úgy látom, hogy lehetne tenni valamit ellene, ami az ilyen szociális munkásoknak nagyon jól jönne. Ha a határon túl szerveznek valamilyen képzést, és ha nem esik nehezére az ottaniaknak néhány helyet biztosítani az ittenieknek, vagy ha nálunk valami adódik, akkor ez természetesen kölcsönös lenne.” (Bihar megyei egyházi háttérű szociális civil szervezet vezetője)*

*„Fiatal egyesület vagyunk, most vagyunk mindössze 9 hónaposak, így még 3 hónapot kell várjunk ahhoz, hogy minden pályázatban részt vehessünk. Nekünk lenne egy ötletünk. Átvettük a gazdasági szférából az Információs Tanácsadói Iroda ötletét, ugyanis van egy ilyen határon átnyúló román-magyar iroda, mely csak a gazdasági szférában van jelen. Meg lehetne csinálni egy ilyen irodát a civil szférának is. Egy olyan irodát, amely a határ mindkét oldalán ugyanúgy működne, ami a román meg magyar szervezeteket összeköti. Szerintem erre kaphatnánk támogatást.” (nagyváradai egyesület képviselője)*

*„Itt a másik igény, hogy legyen valamilyen forrása, felülete ezeknek a pályázatoknak, ahol hozzájuthat mindenki konkrét és hasznos információhoz. Nem is biztos, hogy ennek irodaként kell működnie. Akár egy internetes fórum, amelyet rendszeresen kell működtetni. Ez a platform egy teljesen nyílt terepet kellene, hogy biztosítson arra, hogy bármilyen életképes projekt nyilvánosságra kerüljön, és utána csatlakozzanak hozzá azok, akik úgy gondolják, hogy hozzá szeretnék járulni ennek a sikeréhez. Ugyanakkor ez teret nyújtana a kapcsolattartásban a projektek kidolgozásának a folyamatában. A kollektív bölcsesség*

*mindenkit segíthet.”* (debreceni humán-erőforrás fejlesztő egyesület munkatársa)

### Az első gyümölcsök

Bár a hálózat csak most van kialakulóban, a Magyar-Román Határmenti Szociálpolitikai Fórum keretében létrejött kapcsolatok máris néhány innovatív, konkrét együttműködési elképzelés körvonalazódására hatottak ösztönzően. Így például Bihar és Hajdú-Bihar megyei partner szervezetek közösen indítottak el és terveztek egy olyan (a Románia-Magyarország határmenti Együttműködési Program első kiírása keretében támogatásra elfogadott) programot, amelynek célja, hogy Nagyvárad munkaerőpiaci vonzáskörzetében élő, hátrányos helyzetű munkakeresők, elsősorban a roma lakosság részére nyújtson támogatást. Ennek a szolgáltatásnak az a lényege, hogy felmérje, a Nagyvárad környéki munkakeresők milyen kapacitásokkal, motivációkkal, készségekkel rendelkeznek. Ez az információ mindaddig nem állt a munkaügyi központok, vállalkozások rendelkezésére. Felvethetővé válik így az, hogy a potenciális munkavállalók képességeinek, készségeinek, motivációinak ismeretében megfelelően célirányos munkaerőpiaci programokat, képzéseket indítsanak el.

A 12 hónapos projektet a nagyvárad Partiumi Keresztény Egyetem (vezető partner) valósítja meg, partnerségben a debreceni Humán Fejlesztők Kollégiumával és a Ciorre Roma Alapítvánnyal (támogató partner). Célkitűzései a következők: a romák foglalkoztatását befolyásoló tényezők megismerése, a roma lakosság sajátos igényeinek megfelelő szakképzési kínálat fejlesztése, a romák munkaerőpiaci integrációját elősegítő szolgáltatások intézményesülése. A célcsoportot a Bihar és Hajdú-Bihar megyei roma lakosság, a jelenlegi és potenciális munkáltatók, és a szakképzést nyújtó intézmények, szakemberek képezik. A projekt szakmai tevékenységei: a romák foglalkoztatását befolyásoló tényezők feltérképezése, szakképzési irányok kijelölése és programok kidolgozása a roma munkavállalók számára, romáknak szóló foglalkoztatási szolgáltatások létrehozása és intézményesítése.

A projekt alkalmazhatósági szintje és hatékonysága többek között a következő újító tényezőknek köszönhetően nő:

- A Vienna Test System foglalkoztatási alkalmasság-felmérő rendszer bevezetése a roma közösségek sajátosságaihoz adaptálva
- A határokon átnyúló és euroregionális szemlélet újító jellege, ami a tevékenységek alapjául szolgál
- A két országban hasonló tevékenységet kifejtő foglalkoztatási és tanácsadói irodák
- Közös módszerek a romák szakmai felkészültségének felmérésére
- A Bihar-Hajdú-Bihar megyei romák alkalmazását befolyásoló tényezők határokon átnyúló vizsgálata
- Potenciális roma munkavállalóknak szóló állásbörzék

A projekt keretében együtt dolgozó partnerek esetében sok egyéb mellett figyelemreméltó a komplementaritásra, az erőforrások egyesítésére irányuló törekvés: együtt dolgoznak a közös cél érdekében regionális civil forrásközpont, egyetemi tanszék, tudományos kutatásra és humán-erőforrásfejlesztésre szakosodott egyesület, megyei foglalkoztatást elősegítő állami hatóság, valamint roma érdekképviselőként működő civil szervezet is. A félíxfürdői tanácskozás nagyváradi résztvevőivel folytatott fókuszcsoporthozos interjúkból is kiviláglik reményük annak kapcsán, hogy együtt talán olyasmit valósíthatnak meg, amire külön-külön nem lennének képesek.

*„A Bihar megyei Foglalkoztatási Központnál dolgozom, és marginalizálódott személyekkel foglalkozom, akik vagy rokkantak, vagy romák, például árva gyerekekkel, fiatalokkal. Lényeges, hogy olyan közös pályázati programban gondolkodjunk, amelynek során embereket képezünk ki, akik tudnak segíteni, be tudnak olvasni abba a környezetbe, ahol ezek az emberek élnek, hogy tudjunk velük dolgozni, mert egyébként nagyon nehezen lehet felvenni a kapcsolatot a marginalizálódott egyénekkel. Nekünk is van kapcsolatunk Szatmárral és Észak-Magyarországgal. Fontos, hogy információkat adjunk át az embereknek, akiket érdekel a munka, hogy képezjük az itteni lakosokat, akik Magyarországon akarnak érvényesülni és fordítva, és a törvényeket is kicsit próbáljuk összekapcsolni, mert sok mindenben különböznek. Itt három vagy négy helyen lesz olyan képzés, ahol az egyének tudnak vagy magyarul, vagy románul tanulni az igényeiknek megfelelően. Ezt még akkor döntöttük el, amikor még ez a válság még nem állt fenn.”* (Bihar megyei foglalkoztatást elősegítő állami hivatal munkatársa)

*„Bihar megyei roma szervezet vezetője vagyok. Beküldtem Bukarestbe rengeteg projektet, a támogatás elnyerésére sajnos semmi esély, mert Romániában sajnos úgy működik, hogyha Bukarestben nincs semmi ismerősöd, akkor nem veszik figyelembe a pályázatot, és így csak egy helyben úszkálunk. Remélem, hogy ez után a találkozás után lesz eredmény.”* (nagyváradi roma érdekképviselői civil szervezet vezetője)

*„Azért tudtuk mi ezen a roma foglalkoztatáson gondolkodni, azért tudtuk beadni ezt a projektet, mert partnereink elárulták nekünk azt, hogy Magyarországon nagyon sok olyan roma foglalkoztatási projekt volt, hogy arra akarták tanítani a romákat az állam pénzén, amit nem akartak megtanulni, nem arra, amit meg akarnak tanulni, és amiből értenek is. Próbáljuk a tapasztalatokra építkezni, és onnan építeni tovább. Az ami az egészben a legfontosabb az talán, hogy hogy lehet elérni a kontinuitást, hogy az együttműködés folyamatossá váljon, ne szűnjön meg.”* (nagyváradi tudásközpont szerepet felvállaló civil szervezet képviselője)

*„Hajléktalan-ellátással foglalkozik az alapítványunk, tudni kell, hogy a hajléktalanok között sok a munkanélküli, halmozottan hátrányos helyzetűek, az árvaházból kikerült fiatalok, szellemi fogyatékosok. Én személy szerint azt szeretném, ha ebből a kezdeményezésből lenne valami átfogó képzési lehetőség, ami a tartós munkanélkülieket, hátrányos helyzetűeket munkába állítaná, és valamilyen stabilitást biztosítana számukra.”* (alapítványi vezető, Nagyvárad)

A projekt hozzáadott értékei: a régióban élő romák foglalkoztatottságának javítása, professzionális készség-felmérő és felkészítő rendszer létrehozása, szociális-foglalkoztatási tanácsadás. Ez a foglalkoztatás-ösztönző tevékenység- és szolgáltatáscsomag példaértékű lehet más régiók számára.

### Következtetések

A Magyar-Román Határmenti Szociálpolitikai Fórum alapgondolata abból az egyre erősödő szükségletből fakad, miszerint a Bihar-Hajdú-Bihar Eurorégió fejlesztési programjaiban érvényesülniük kell a határon átnyúló, egységes régióban gondolkodó kutatási-elemzési szempontrendszernek. Az európai integrációs folyamat mindkét országra kiterjedő hatásainak eredményeként a határmenti régió gazdasági és társadalmi problémái egyre inkább kölcsönhatásba kerülnek egymással, ami indokoltá teszi a társadalmi folyamatok, szociális problémák határokon átnyúló regionális perspektívában történő megközelítését.

A határon átvélő civil-önkormányzati együttműködés erősítésében lényeges funkciót vállalhatnak, vállalnak fel a Romániában és Magyarországon egyaránt létrejött nonprofit forrásközpontok, valamint a regionális tudásközpont szerepét betöltő felsőoktatási és kutatóintézmények, amelyeknek legeredményesebb és legtöbbet igénybe vett szolgáltatása a szociális civil szervezetek számára nyújtott képzés és tanácsadás, valamint a határmenti együttműködés vonatkozásában különleges relevanciával bíró hálózatépítés. E szolgáltatást nemcsak civil szervezetek vehetik igénybe, hanem önkormányzatok, illetve a privát szektor képviselői is. A képzési és tanácsadási tematika a forrásközpontok elsődleges céljából adódik és felöleli a szervezeti menedzsment és kapcsolatépítés valamennyi területét, természetesen az illető szektor jellegzetességeihez adaptáltan.

A romániai magyar civil és egyetemi szféra jelenléte és hatékony szerepvállalása a kialakuló kapcsolati hálózatokban fontos közvetítő funkciót kölcsönöz e szervezeteknek, ami elősegítheti tekintélyük, kapcsolati tőkéjük, erőforrásaik jelentős mértékű gyarapodását.